№ 28 (176) Vilnia, 10 kastryčnika 1938 h. Hod XI.

Chryścijanskaja DUMKA

BIEŁARUSKI ČASAPIS — VYCHODZIĆ TRY RAZY U MIESIAC

U ČEŚĆ 950-HODŹDZIA CHRYŠČEŃNIA BIEŁARUSI

(Pramova ks. Ad. Stankievіča, skazanaja ŭ kašc. šv. Mikałaja ŭ Vilni na Słužbie Božaj, jakuju, za pamysnaść Biełaruskaђa narodu, z naђody jubileju 950-ђodździa cђryščeńnia Biełarusi, adpraviŭ ajciec M. Maskalik 2.X.1938 ђ.).

950 hadoŭ tamu nad Biełarusiaj zaśviaciła sonca viečnaj praŭdy, sonca navuki Božaha Syna Isusa Chrysta. 950 hadoŭ tamu Biełaruski narod pačuŭ hołas svajho Božaha Vnčyciela: — Ja jość daroha, žyćcio i praŭda, chto jdzie za mnoj, toj nia byvaje ŭ ciemry.— Adznačyć hety vialiki i darahi jubilej, pakłanicca svajmu Spasu i pamalicca za pamysnaść svajho Biełaruskaha Narodu z pryčyny hetaha jubileju i sabralisia my siańnia ŭ hetuju śviatyniu.

Dla hetaha našaha śviatkavańnia nadaryłasia sapraŭdy ščaślivaja nahoda. Voś prad nami, prad hetym śviatym aŭtarom, śviatar ajciec Michał Maskalik, Biełarus, hreka-katalik. Papracavaŭšy ŭ svaim časie na nivie biełaruskaj kultury, paznaŭšy bližej žyćcio, jon zrazumieŭ, što kab naležna pracavać dla druhich, treba pradusim zabycca ab sabie samym, treba adračysia siabie samoha. I jon heta zrabiŭ: źniosšysia z niamieckimi katalikami ŭschodnikami, pajechaŭ u Niamieččynu, zdabyŭ tam navuku i byŭ tam paśviačany na hreka-katalickaha śviatara. I voś siańnia adpraŭlaje tut, z nahody vialikaha sioletniaha chryścijanskaha jubileju, pieršuju siarod Biełarusaŭ svaju Božuju Słužbu za pamysnaść Biełaruskaha narodu, adpraŭlaje ŭ słavianskim abradzie, u starasłavianskaj movie, jak i 950 hadoŭ tamu, kali chryścijanstva było adzinym i niepadzielenym i hetakim šyryłasia siarod Biełaruskaha narodu. Ajciec Michał Maskalik źjaŭlajecca, jak bačym, žyvym złučvom našaj minuŭščyny z sučasnaściaj i symbalem adzinstva relihijnaha i nacyjanalnaha Biełaruskaha narodu.

*

Zahlaniem-ža ŭ našu sivuju minuŭščynu i pryhledzimsia da tych daraŭ, jakija nam pryniesła chryścijanstva. Voś-ža pryniesła jano nam aśvietu, postup, navuku i ŭłučyła nas u siamju kulturnych chryścijanskich narodaŭ.

Abdaryła chryścijanstva Biełaruski narod najbahaciejšaj, najhłybiejšaj i najidealniejšaj na śviecie **relihijaj i etykaj**. Pad ich podycham ažyviłasia i ŭzbahaciłasia biełaruskaja narodnaja duša. Paŭstali chryścijanskija śviatyni, manastyry, škoły, ustanovy chryścijanskaj miłasernaści. Adnej z mnohich krasak, vyrasšych na nivie chryścijanskaj relihii i etyki źjaŭlajecca śviataja biełaruskaja kniazioŭna Afrasińnia.

Chryścijanskaja navuka navučyła tak-ža Biełaruski narod hłybiej i idealniej razumieć **sacyjalnuju spraviadlivaść**, vučačy nieabchodnaści samaadračeńnia, baraćby z svaim samalubstvam. Zmiakčeńnie abyčajaŭ u narodzie, spynieńnie samavoli kniazioŭ, bajarstva i rycarstva, jaŭnaje rašańnie važnych dziaržaŭnych spraŭ na viečy i zbratańnie na im-ža u vadnu siamju vyšejšych słajoŭ hramadzianstva z narodam—heta ŭsio sacyjalnyja płady św. Evanelii. I nie dahadvajucca peŭnie tyja Biełarusy, jakija siańnia volna ci niavolna pakłaniajucca Marksu, što heta ich „viera“, heta tolki daloki-daloki adhałosak, tolki žałosnaja karykatura tych sacyjalnych ideałaŭ, jakija pryniesła Biełaruskamu narodu chryścijanstva.

Nie abminuła chryścijanstva i pačućcia **estetyčnaha** ŭ Biełaruskim narodzie. I jaho raźviło, vyhadavała, abdaryła svaimi vialikimi, pryhožymi darami. Architektura, malarstva, plastyka, muzyka, pieśnia, — jak-ža mahutna raźvilisia i razraślisia ŭ Biełarusi, dziakujučy ciopłamu, tvorčamu pavievu chryścijanskaha estetyzmu, jak składovaj častki chryścijanstva. Jak-ža abiadnieła-b kultura Biełaruskaha narodu, kali-b ad jaho adniać usio heta kulturnaje bahaćcie z haliny krasy, jakoje stvaryła chryścijanskaje pačućcio! Jakža abiadnieŭ-by Biełaruski Muzej u Vilni, kali-b z jaho pavykidać usio toje, što tak ci inakš jość tvorčaściaj chryścijanstva!

Vialikuju ŭrešcie rol adyjhrała chryścijanstva ŭ **pracesie tvareńnia biełaruskaj nacyjanalnaści.** Šmat jość dziejnikaŭ, jakija pryčyniajucca da paŭstańnia kožnaj nacyjanalnaści. Adnym z ich — jość relihija.

Relihija pahanskaja ŭ Biełarusaŭ była roznajakaja, razdroblenaja, z mnohimi prymityŭnymi

i naiŭnymi abradami i bahami. Heta relihija słužyła nie paŭstańniu i ŭzrostu biełaruskaj nacyjanalnaści, ale naadvarot — jaje razdrableńniu i rasciarušańniu. Susim što inšaje chryścijanstva. Jano praz svajo adzinstva, praz stałaść svoj vysoki idealizm, praz stałaść i adnajakaść i svajej navuki i abradu, praz praśvietnuju svaju dziejnaść było **na zary biełaruskaj historyi** mahutnym sacyjalnym dziejnikam, złučajučym biełaruskija plamiony, biełaruskija kniaźstvy, biełaruskija, nacyjanalna jašče nie aformlenyja, masy, u adzin sucelny narod.

Hetkuju-ž rol adnosna biełaruskaj nacyjanalnaści chryścijanstva ihrała i paźniej. Za časaŭ u biełaruskaj dziaržavie **litoŭskaj dynastyi,** kali ŭ nas užo panavała pravasłaŭje, Biełaruski narod, baroniačysia ad nastupu na Biełaruś łacinizmu i polonizmu, baraniŭ nia tolki svaju relihiju, ale tak-ža i nacyjnnalnaść, ažyŭlajučy i pahłyblajučy ŭ masach jaje supolnaść i adzinstva.

Uznoŭ-ža za časaŭ **unii,** kali kulturnyja i bahatyja klasy pakinuli narod, pierachodziačy ŭ łacinizm i polskaść, i kali hetyja apošnija štoraz bolš nasiadali na narod, jon, baroniačy svaju unijackuju vieru, svoj uschodni abrad, baraniŭ i cemantavaŭ dalej i biełaruskuju svaju nacyjanalnaść.

Kali-ž usia Biełaruś na pač. XIX st. znajšłasia **pad carskaj Rasiejaj,** kali carskaja palityka uniju pieraviała ŭ pravasłaŭje i zrabiła z jaho palityčnaje aružža, źviernutaje prociŭ Biełarusaŭ, kali nastaŭ dla našaha narodu najhraźniejšy čas, — i tady chryścijanstva akazałasia aporaj biełaruskaj nacyjanalnaści. Łacinskaje katalictva tady ŭ Biełarusi padtrymlivała i źbierahała da lepšych časaŭ biełaruskuju nacyjanalnuju ideju.

Fakt, što chryścijanstva źjaŭlajecca ŭ našaj historyi tvoryvam i aporaj biełaruskaj nacyjanalnaści, tłumačycca pradusim tym, što jano ŭvodzić duža blizki i hłyboki duchovy kantakt u narodnych huščach, jaki, časta niaśviedama, padtrymlivaje i tvora nacyjanalnaje pačućcio i jakoha źniščyć nia mohuć nijakija palityčnyja machinacyi, bo da jaho nie dasiahajuć. Hetym imienna tłumačycca i toje, što i za panavańnia nad Biełaruskim narodam rasiejskich caroŭ, pravasłaŭnaja carkva, nia hledziačy na naviazańnie jej roli vynaradaŭlańnia Biełarusaŭ, całkom ich nie zrusyfikavała i jany dalej astalisia Biełarusami.

*

Słovam, chryścijanstva — heta darahaja perła, jakoj majem daražyć i trymacca. I nie pavinien nas adviarnuć ad jaho i toj fakt, što jano ŭ nas užo siańnia nie adzinaje, jak było 950 hadoŭ tamu, a padzielenaje. Bo-ž i ciapier časci jaho, — heta tak ža perły i cany svajej jano nia stracila i padzieł heny—heta maleńkaja tolki ščerbinka. I siańnia jak-ža mała chryścijanstva nas dzielić, a jak mnoha łučа!

Voś-ža, rachujučysia z hetaj sapraŭdnaściaj, Biełarusy kataliki łacinniki, Biełarusy pravasłaŭnyja i Biełarusy hreka-kataliki ci unijaty ŭ uzajemnych da siabie adnosinach pavinny trymacca **tolerancyjna.** My pavinny pomnić, što ŭsie my dzieci adnaho Ajca niabiesnaha, braty Syna Božaha dziela jaho ŭčałaviečańnia, dzieci adnaho Biełaruskaha narodu.

Dalej, my ŭ našych uzajemnych adnosinach pavinny bolš zvaračvać uvahi **na toje, što nas łuča ŭ chryścijanstvie, čym na toje, što nas dzielić.** Mo' heta indyferentyzm? Nie. Heta ščyraje chryścijanskaje imknieńnie nie razychodzicca i nie dzialicca dalej, heta sardečnaje žadańnie ŭ lubovi Chrystovaj zbližacca da siabie, paznavacca i hetym asłablać, vyžyvać i niščyć isnujučyja padziely.

Urešcie, u žyćci našym chryścijanskim pavinny my ŭsie **vyžyvać čužy i chryścijanstvu i narodu element palityčny,** starajučysia karystacca svajej biełaruskaj movaj. Mo' heta šovinizm, fašyzm, totalizm? Nie. Heta rasčyščańnie darohi chryścijanstvu ŭ dušu Biełaruskaha narodu, heta skiroŭvańnie Biełaruskaha narodu na jaho pryrodnyja punkty apory,

---

AD. STANKIEVIČ

Biełaruski Chryścijanski Ruch

Histaryčny narys.

RAZDZIEŁ IX. 26)

Z šyrejšaj dziejnaści BChD.

§ 1. — BChD i: Bieł. Nac. K—t, Natio, bieł. kulturna-praśvietnaja praca, bieł. relihijnaja praca siarod Biełarusaŭ katalikoŭ, pravasłaŭnych i unijataŭ.

1. Kali jdzieć ab palityčnuju pracu BChD, dyk pradusim treba adciemić jaje dziejnaść adnosna *Bieł. Nac. K—tu ŭ Vilni.* Kamitet hety, jak viedajem, isnavaŭ ad 1919 až da 1938 h., kali byŭ polskimi administracyjnymi ŭładami začynieny. Była heta ahulna-biełaruskaja arhanizacyja, metaj jakoj było baranić pravy biełaruskaha narodu i abierahać i raźvivać biełaruskuju nacyjanalnuju niezaležnuju dumku.

Voś-ža ŭva ŭsiej hetaj pracy Bieł. Nac. K—tu rol BChD — u paraŭnańni z inšymi kirunkami — zaŭsiody była hałoŭnaja i decydujučaja. BChD ŭ Nac. K—cie zaŭsiody była hałoŭnaj aporaj jaho i nadavała ideovy palityčny biełaruski kirunak u Polščy. Hetym, naturalna, nie chaču ni ŭ čym źmienšyć značeńnia ŭ Kamitecie inšych palityčnych kirunkaŭ, ale chaču tolki ścvierdzić fakt sapraŭdny vybitnaj i decydujučaj roli BChD ŭ Kamitecie.

Najbolš niebiaśpiečnyja mamenty dla Bieł. Nac. K—tu ŭ Vilni, dla jaho biełaruskaj nacyjanalnaj niezaležnaj ideolohii, byli dva: adzin u 1927 h., kali imknulisia zachapić jaho kamunisty pry pamačy „Hramady", ab čym było vyšej, a druhi ŭ 1935 h., kali adzin z lideraŭ Bieł. Sialanskaha Sajuzu i niekatoryja byŭšyja hramadoŭcy imknulisia skiravać jaho na tory ŭhodnictva. U adnym i druhim vypadku Bieł. Nac. K—t, dziakujučy BChD, vyjšaŭ pieramožnikam, nikomu nie padparadkavaŭsia i dalej astavaŭsia niezaležnym.

2. Zasłužvaje tak-ža na asablivuju ŭvahu *„Natio".* Byŭ heta miesiačny časapis, jaki vychodziŭ u Varšavie ŭ čatyroch movach: polskaj, niamieckaj, francuskaj i anhlijskaj. Meta hetaha časapisu — baranić pravy nacyjanalnych mienšaściaŭ u Polščy i znajomić z žyćciom hetych-ža mienšaściaŭ Zach. Eŭropu. Byŭ heta orhan: Biełarusaŭ, Litoŭcaŭ, Ukraincaŭ, Niemcaŭ, Žydoŭ, jak polskich mienšaściaŭ.

„Natio" vychodziła praz uvieś 1927 h. U kožnym z ich drukavalisia artykuły na temy roznych biełaruskich prablemaŭ palityčnych i kulturnych, a tak-ža zaŭsiody była bahataja chronika z biahučaha žyćcia biełaruskaha narodu.

kab jon zachavaŭ roŭnavahu i marna nia źhinuŭ. Šukańnie i tvareńnie biełaruskaj nacyjanalnaj i relihijnaj syntezy — heta zadańnie, uzłožanaje na nas samoj historyjaj, samym Boham.

*

Dziakavać Bohu, — zrazumieńnie ŭ nas hetaj praŭdy jość štoraz bolšaje i praca na hetaj linii adbyvajecca. Prykładam hetaha źjaŭlajecca i dastojny naš ajciec M. Maskalik, jakoha tut prad hetym aŭtarom bačym, jak i toj fakt, što voś siańnia tut sabralisia ŭsie Biełarusy chryścijanie: kataliki łacinniki, pravasłaŭnyja, hreka-kataliki ŭnijaty. Ale hety histaryčny naš šlach, jak šlach, vymahajučy pradusim baraćby z samym saboju, jak-ža ciažki i trudny!

Dyk i tvoj, darahi ojča Michale, šlach, jak šlach Chrystovaha śviatara, ciažki i ciarnisty. Staiš voś ty prad aŭtarom siarod biełaruskaj siamiejki, zanosiš biazkroŭnuju žertvu Chrystovu da Boha Ajca za narod svoj Biełaruski. Ducham siahaješ ty ŭ huščy narodnyja, bačyš siabie tam za płuham na nivie Božaj i narodnaj, bačyš dobryja płady svajej pracy i lohka i jasna tabie na dušy. Ale viedaj, što nialohka tabie ŭsio heta nabožnaje svajo latucieńnie ŭ žyćcio pravieści. Kab sapraŭdy dačakacca pładoŭ tvajej śviatarskaj pracy, skolki-ž treba prajsci daroh kryžovych, daroh razstajnych, skolki ž treba napracavacca!

Ahladaješsia ty tryvožna, šukajučy słova dobraha, ščyraha ruki pacisku, choć maralnaj padmohi šukaješ ty. Tvaje vočy zvaračvajucca na biełaruskuju intelihiencyju. Ale jak-ža niamnoha jaje i jak-ža jana časta maładušnaja! Dyk nia mnoha i z hetaha boku ty spatkaješ paciechi.

Na narod usia tvaja nadzieja. Ty dumaješ — z im pajdu i jon mnie pamoža, jon mianie zrazumieje i padtrymaje. Tak. Ale pokul sonca ŭzojdzie, siracie rasa vočki vyješć! Kali i spatkaješ u narodzie toje, čaho ŭ jaho, dla jaho-ž dabra, šukaješ, dyk skolki-ž budzieš zmušany nataptacca pa cierniach, skolki-ž daznaješ niaŭdziačnaści ad svajho-ž narodu!

U źniamozie apuskajucca kryl-li tvaje, tumany sumnivu spavivajuć tvajo zranienaje serca. I zahłyblaješsia ty až na dno svajej dušy, šukajučy sensu ŭsich tvaich namieraŭ, šukajučy kantaktu z Tym, chto ciabie na hetuju ciažkuju pracu paklikaŭ, na kim apior ty svaju vieru, svaju luboŭ i nadzieju. I ty čuješ, što kantakt heny jość, ty čuješ prysutnaść svajho Božaha Vučyciela i Spasa, ty bačyš u dušy jaho kryžovuju padarož na Hałhofu, bačyš jaho śmierć i... Uskrašeńnie. Ty bačučy ŭsio heta, začynaješ razumieć tajnicu pracy i ciarpieńnia, u dušy tabie robicca jasna i spakojna, a śviatarskija tvaje abaviazki stanoviacca tabie nošaj lohkaj i pryjemnaj.

Dyk uzbrojeny ŭ Chrysta svajho Spasa idzi śmieła i rašuča hetaj Božaj darohaj, idzi ciarpliva i vytryvała!

Idzi z vieraj, nie ahladajučysia na pryznańnie ŭ ludziej, idzi z luboŭju, choć-by jana nia mieła ŭzajemnaści, siej na rodnaj nivie dobraje ziernie viečnaj Božaj Praŭdy, nie ahiadajučysia na ludzkuju ŭdziačnaść. Acenić ciabie i vydaść ab Tabie spraviadlivy prysud svoj historyja tvajho narodu i Toj adviečny i pramudry Haspadar, u ruce katoraha spačyvaje los naš...

Časta zdarajecca, što mnohija našy padpiščyki nie atrymlivajuć, abo atrymlivajuć nieakuratna „Chr. Dumku.“ Voś-ža pakryŭdžanyja ŭ takich vypadkach niachaj składajuć na svajej poščie „reklamacyju.“

„Reklamacyja“ ničoha nie kaštuje i robicca hetak:

Nie atrymaŭ № . . . tut padać katory numar „Chr. Dumki“ i dać svoj adras. Bolš ničoha pisać niamožna.

Voś-ža aficyjalna pradstaŭnikom biełaruskaha narodu ŭ „Natio“ byŭ Biełaruski Pasolski Klub, ale faktyčna vyklučna ŭsiu pracu ŭ im viała BChD.

3. Niamała tak-ža maje zasłuh BChD, pracujučy *na biełaruskaj nivie kulturna-praśvietnaj*. Na hetuju spravu BChD zaŭsiody zvaračvała asablivuju ŭvahu i dla biełaruskaj kultury i aśviety pracavała vytryvała i płodna. BChD zaŭsiody dobra razumieła, što adna palityka mała varta, što jaje vartaść praŭdzivaja akazvajecca tady, kali jana jdzie ŭ pary z pracaj dla narodu kulturna-aśvietnaj. Asabliva na hetu halinu pracy BChD źviarnuła svaju ŭvahu, kali „Hramada“ svaim palityčnym metam padparadkavała i adzinuju tady ŭ Biełarusaŭ pa hety bok saviecka-polskaj hranicy kulturna-praśvietnuju arhanizacyju T-va Biel. Škoły. Voś-ža nie dla kankurencyi z TBŠ, ale kab mieć asiarodak biełaruskaj narodnaj kultury, paŭstała ŭ 1926 h. novaja kulturna-praśvietnaja arhanizacyja — *Biełaruski Instytut Haspadarki i Kultury*. Patreba takoj arhanizacyi akazałasia jašče bolš nieabchodnaj, kali polskija ŭłady, likvidujučy „Hramadu“, spyniali pracu i, apanavanaha „Hramadoj“ i padparadkavanaha jaje palitycy, TBŠ.

Biel. Inst. Hasp. i Kultury zaŭsiody staraŭsia być apalityčnym i pravodzić pracu vyklučna kulturna-aśvietnuju. Dziela hetaha pracavali ŭ im vobak z chadekami i ludzi roznych inšych palityčnych kirunkaŭ. Adnak paŭstaŭ Instytut i paśla pravodziŭ svaju pracu ŭ biełaruskich masach pry rašučaj pieravazie ludziej, što farmalna, ci tolki jak sympatyki, trymalisia kirunku BChD. Praŭda, paśla likvidacyi „Hramady“, umovy dla biełaruskaj pracy pahoršylisia i nia šmat možna było ŭ pracy, choć-by i kulturnaj, razyjścisia, BIHiK adnak na nivie biełaruskaj aśviety, pry rašajučym, jak skazana vyšej, supracoŭnictvie chadekaŭ, až da kanca isnavańnia ŭ 1936 h. BChD, dakanaŭ sapraŭdy niamała. Zakładańnie hurtkoŭ na vioscy, arhanizavańnie tam biblijatek, čytańnie referataŭ, pašyrańnie biełaruskich hazet, vydavańnie biełaruskich knižak i pašyrańnie ich u masy, budžeńnie biełaruskaj narodnaj śviedamaści, dzie takoj nia było — voś bolš mienš praca pieravažna chadekaŭ na hruncie BIHiK až da zakryćcia jaho polskimi administracyjnymi ŭładami ŭ kancy 1936 h.

Asabliva šmat papracavali chadeki dla biełaruskaha vydaviectva. Kali ŭziać napr. kataloh biełaruskich knižak z 1937 h., dyk z vilenskich vydańniaŭ — heta — pad tej ci inšaj firmaj — *pieravažna* vydańni BChD, a paśla jaje spadkabiernika — BNA.

4. Pierachodzim da nivy *relihijnaj*. I tut chadecyja šmat pałažyła pracy. Na hetu spravu jana, dziela svajho ideolohična-chryścijanskaha charaktaru, zvaračvała ŭvahu, jak nijakaja inšaja biełaruska-

† Dr. B. Turonak

U minułym miesiacy sioleta ŭ Dukštach pamior dr. Branisłaŭ Turonak, jaki ŭ svaim časie pryjmaŭ dziejnaje ŭčaście ŭ biełaruskim žyćci.

Radziŭsia ŭ 1896 h. hodzie 22 červienia ŭ Dziśnienskim (ciapier Brasłaŭskim) paviecie ŭ sialanskaj biezziamielnaj siamji.

Na 16-ym hodzie žyćcia ŭdajecca jamu pajechać u Vilniu vučycca, dzie pastupaje ŭ pryvatnuju himnaziju, u jakoj prabyŭ da zaniaćcia Vilni Niemcami, pašla čaho pierajaždžaje ŭ Viciebsk, a praz hod u Jarasłaŭ nad Vołhaj, dzie i skončyŭ himnaziju ŠČo holeva ŭ 1917 h.

U hetym-ža hodzie zapisyvajecca na praŭny fakultet u Charkavie, ale, dziakujučy vajenna-revalucyjnaj zaviarusie i matarjalnym niedachvatam, Turonak byŭ zmušany pakinuć Charkaŭ i pryjechać damoŭ.

Doma, sabraŭšy niekalki intelihientaŭ i z ich pomaččou, sarhanizavaŭ 15 pačatkavych škołaŭ, jakija pratryvali praz dva hady biaz ničyjej pomačy.

1919 h. Turonak pryjaždžaje ŭ Vilniu, dzie zapisyvajecca ŭ Vilenski Universytet na lakarski fakultet, jaki i skončyŭ u 1924 h.

Budučy studentam u Vilni, Turonak pryjmaje žyvy ŭdziel u žyćci studenckim, a hetak sama i ahułam u biełaruskim hramadzkim žyćci.

Śpiarša jon pačynaje hurtavać kala siabie studentaŭ Biełarusaŭ, pastupajučych u Vilenski Universytet, z jakich paśla sarhanizavaŭsia „Biel. Stud. Sajuz". Redahuje

Dr. Br. Turonak

pieršy studencki biełaruski miesiačnik „Naš Šlach".

Z 1923 da 1925 h. źjaŭlajecca redaktaram biełaruskaj tydniovaj hazety „Krynica" i znajomicca z prakuraturaj i „Łukiškami", dzie prasiedziŭ blizu miesiac, i ŭreščie byŭ zvolnieny pad załoh 1000 zł. i addany pad nadzor palicyi.

Adbyŭšysia 30.XI.1925 h. sud u Vilni nad Turonkam, zasudziŭ jaho na dva miesiacy turmy.

Atrymaŭšy lakarski dyplom, dr. B. T. asiadaje nastała ŭ Dukštach, dzie, trymajučysia kantaktu z biełaruskim rucham, pracuje až da śmierci. Asiraciŭ žonku, dziaciej i svoj Biełaruski narod, jakomu paśviaciŭ svajo maładoje žyćcio. Viečnaja Jamu pamiać!

Ks. Ad. St.

U Litoŭcaŭ

„Aidas" try razy. Litoŭski časapis u Vilni „Aidas", jaki vychodziŭ dva razy ŭ tydzień, pačaŭ vychodzić try razy.

Novyja vydańni. Vyjšła adnadnioŭka, praznačana dla moładzi, „Jaunimo Ateitis" i miesiačnik „Lietuviškaš Baras" (№ 9).

Praf. K. Pakštas u Vilni. Niadaŭna adviedaŭ Vilniu prafesar litoŭskaha universytetu ŭ Kaŭnasie K. Pakštas.

Kanfiskata. „Viln. Žodis" № 46 za artykuł „Mir uratavany koštam słabiejšych narodaŭ" i za inšyja zahadam Starasty m. Vilni skanfiskavany.

ja arhanizacyja. Pracu svaju BChD na hetaj nivie viała, majučy na mecie duchovyja patreby Biełarusaŭ katalikoŭ i Biełarusaŭ pravasłaŭnych.

BChD *na nivie relihijna-katalickaj* šmat paprecavała jašče ŭ Miensku. A pačynajučy ad 1919 h., kali dziejnaść svaju jana dziela palityčnych pryčyn pieraniesła ŭ Vilniu, tut dalej pravodziła tuju-ž svaju pracu až da svajej pieramieny ŭ 1936 h. na Biel. Nar. Abjednańnie. Pracu svaju ŭ halinie katalickaj BChD pravodziła pieravažna praz ksiandzoŭ-Biełarusaŭ, jak farmalnych siabraŭ BChD, tak i zvyčajnych jaje sympatykaŭ. Chadekam išło tut pradusim ab toje, kab Kaścioł nie pryčyniaŭsia da vynaradaŭleńnia Biełarusaŭ katalikoŭ i karystaŭsia ŭ dadatkovych nabaženstvach dla Biełarusaŭ movaj biełaruskaj, čaho vymahaje zvyčajnaja pryrodnaja spraviadlivaść, a tak-ža chryścijanskaja navuka i dabro samoha Kaścioła.

Voś-ža taho ŭsiaho, čaho damahalisia ad katalickich duchoŭnych uładaŭ dla Biełarusaŭ katalikoŭ ksiandzy Biełarusy, vyličać tut nia budu, bo choć rabili jany heta pad upłyvam BChD, ale farmalna rabili časta na svaju ŭłasnuju ruku i — da taho — badaj vyklučna rabili toje, što adnosiłasia da spravy biełaruskaj movy ŭ kaściele. A heta ŭsio apisana dakładna ŭ majej knižcy „Rodnaja mova ŭ śviatyniach", ab čym u hetaj pracy ŭžo nia raz uspaminałasia. Tut uspomniu tolki ab važniejšych i ahulniejšych vystupleńniach prad katalickimi krajovymi ŭładami i pry tym ab vystupleńniach farmalna BChD.

Užo ŭ 1919 h. Biel. Centr. Rada Vilenščyny i Horadzienščyny, ab čym było vyšej, ad katalickaj duch. ułady damahałasia pašany pravoŭ dla Biełarusaŭ katalikoŭ u ich nacyjanalna-relihijnym žyćci.

Ale vykanańnie henaha damahańnia spoŭniła BChD. Heta arhanizacyja, na padstavie henaha ahulnaha damahańnia Rady Vilenščyny i Horadzienščyny, padała vilenskaj katalickaj duchoŭnaj uładzie memaryjał z damahańniem: biełaruskaj movy ŭ Vilenskaj Duchoŭnaj Seminaryi, biełaruskich kazańniaŭ pa biełaruskich parafijach, biełaruskaha biskupa-sufrahana ŭ Vilni, Biełarusaŭ kanonikaŭ u kapitule.

Ad svajho-ž imia aficyjalna BChD ŭ hetaj spravie vystupiła pieršy raz 12.XI.1926 h., kali CK—BChD padaŭ Vilenskamu Arcybiskupu memaryjał ab nienarmalnym pałažeńni relihijnaha žyćcia Biełarusaŭ katalikoŭ, dałučajučy adnačasna svaje damahańni. Damahańni henyja ahułam takija, jak i Rady Vilenščyny i Horadzienščyny.

Zasłužvaje ŭreščie tak-ža na ŭvahu memaryjał CK—BChD da taho-ž Vilenskaha Arcybiskupa 28.XII. 1927 h., z takimi-ž bolš mienš damahańniami, jak i papiarednija. Byŭ jašče cely rad memaryjałaŭ i delehacyjaŭ da duch. kat. uładaŭ ad imia BChD,

Byčok

Byčok ŭ siamji taki udaŭsia,
U padskokach ros i hadavaŭsia—
A hołas jomki, zakacisty —
Kudy tam dziak, ci arhanisty! —
Płačom da pracy. braŭsia šustra —
Až ŭsie vały ŭ jaho, jak ŭ lustra,
Z žyvoju radaściaj hladzieli
I kłali ŭ im svaje nadziei.
Kazali: „Jon kaliś pakliča
Da voli pakaleńnie byča:
Pastavić nas iznoŭ na nohi,
Navostryć abłamany rohi!" —
Raście Byčok, jak dub;
I rozumam nia hłup.
Rykaje na ŭvieś les,
I ŭ pracy — Herkules! —
I štoraz bolej piŭ i jeŭ,
I ŭžo z Byčka jon staŭ Vałom,
I čuć ułazić staŭ u chleŭ,
I bity byŭ kałom...
A kark ŭ jaho zhrubieŭ;
Jak miech, žyvot abvis;
Byčok abaranieŭ,
Raskis. —

—o—

Z žyćcia tut prykład ŭziaty:
I ŭ nas studenty, jak cialaty,
Rastuć, a što z ich budzie?
— Što-ž... miasa, abo — ludzi.

V. Advažny.

Baćki Biełarusy! Vučycie svaich dziaciej čytać i pisać pabiełarusku!

Biełaruskaja chronika.

Śviatkavańnie 950-hodździa Chryścijanstva. U niadzielu 2-ha kastryčnika sioleta,z nahody 950-cihodździa chryščeńnia Biełarusi, u kaściele św. Mikałaja ŭ Vilni a. M. Maskalik, hreka-katalik, adpraviŭ u ŭschodnim abradzie Božuju Słužbu za pamysnaść Biełaruskaha Narodu. Kazańnie skazaŭ Ks. Ad. Stankievič, jakoje drukujem na pieršym miescy hetaha numaru našaha časapisu.

Kanfiskata „Wiadomości Białoruskich." 5.X Vil. Haradz. Starastva skanfiskavała № 10 biełaruskaha infarmacyjnaha biuletynu „Wiadomości Białoruskie" za zaciemku „BNA i vybary."

Kanfiskata Kamunikatu BNA. 6.X.38 Vilenskaje Haradzkoje Starastva skanfiskavała Kamunikat № 8 Biełaruskaha Narodnaha Abjednańnia — BNA.

Sud nad redaktaram „Šlachu Moładzi." 26.X. siol. u Vilenskim Akružnym Sudzie budzie razhladacca sprava redaktara „Šlachu Moładzi" J. Najdziuka, abvinavačanaha ŭ spravie adnaje z kanfiskataŭ „Šlachu Moładzi."

Kanfiskata „Šlachu Moładzi". 7.X Vil Haradz. Starastva skanfiskavała № 20 „Šlachu Moładzi" za ŭstupny artykuł, dva vieršy i zaciemki.

Uźvižańnie ŭ Dalatyčach. Na Ŭźvižańnie ŭ Dalatyčach (Navahradčyna), dzie isnuje ŭžo ad mnohich hadoŭ unijacki prychod, adbyłosia vialikaje śviata. Było niazvyčajna šmat narodu. Padčas śviatkavańnia było tak-ža j biełaruskaje kazańnie.

Vyjezd u Łomžu. Byŭšy dyrektar Vil. Bieł. Himnazii na dniach pakinuŭ Vilniu i vyjechaŭ u Łomžu, kudy jon naznačany vučycielem polskaj himnazii.

„Беларускі Адрыўны Календар на 1939 год". Užo vyjšaŭ z druku i pajaviŭsia ŭ pradažy „Беларускі Адрыўны Календар на 1939 г." Źmiest jaho vielmi cikavy. Šmat u im jość roznych cennych radaŭ, pryhožych vieršaŭ, śmiešnych žartaŭ, cikavych viestak i inšych cennych materjałaŭ. Kalendar hety maje dva styli: novy (katalicki) i stary (pravasłaŭny). Nadrukavany hraždankaju (ruskimi litarami). Padany ŭ im tak-ža i pradkazańni pahody. Cana 1 kalendara 50 hr. Chto kuplaje bolšuju kolkaść kalendaroŭ atrymlivaje vialikuju śkidku. Pry tym, chto kupić biełaruski kalendar, toj maje vialikuju śkidku na biełaruskija knižki. Haloŭny skład u biełaruskich kniharniach u Vilni.

ale ich nie vyličaju, bo adny z ich apisany mnoju ŭ „Rodnaj movie ŭ Śviatyniach", a ab druhich nia maju pad rukoj bližejšych viestak.

Ale BChD nie ahraničvałasia tolki adnymi katalikami, jana, jak skazana vyšej, *pracavała tak-ža i dla Biełarusaŭ pravasłaŭnych*, damahajučysia ad pravasłaŭnych duchoŭnych uładaŭ należnych pravoŭ Biełarusam u ich relihijna-carkoŭnym žyćci.

I tak 27.XI 28 vice-staršyni BChD, pravasłaŭnyja: I. Krasoŭski i M. Dvarecki, uručyli pravasłaŭnamu Archiepiskapu ŭ Vilni memaryjał z damahańniem biełaruskaj movy ŭ Prav. Duch. Seminaryi i kab śviaščeńniki da Biełarusaŭ havaryli propaviedzi pabiełarusku.

Uznoŭ-ža 20.I.32 Pravasłaŭnaja frakcyja BChD ŭručyła Mitrapalitu Pravasłaŭnaj Cerkvy ŭ Varšavie memaryjał z hetkimi damahańniami:

1) kab propaviedzi ŭ jeparchijach z biełaruskim nasielnictvam havarylisia pabiełarusku;

2) kab relihii ŭ škołach navučali pabiełarusku;

3) kab unutraja pierapiska miž kansystoryjami, błahačynnymi, duchavienstvam i prychadžanami viałasia pabiełarusku;

4) kab u znosinach z prychadžanami duchavienstva karystałasia movaj biełaruskaj;

5) kab u carkvu św. Mikałaja ŭ Vilni, majučy na mecie zhurtavańnie pry joj biełaruskaj pravasłaŭnaj moładzi i nahuł vil. bieł. pravasłaŭnaha hramadzianstva,—byli vyznačany duchaŭniki Biełarusy;

6) kab na pasady siabroŭ kansystoryjaŭ byli naznačany duchaŭniki Biełarusy.

Zaachvočanyja BChD, pieravažna ryvalizujučy z jej, niaraz, asabliva ŭ paru vybaraŭ u Polskija Sojmy, bralisia za biełaruskuju relihijna-pravasłaŭnuju pracu i sami niekatoryja pravasłaŭnyja Biełarusy. Jany navat vydavali čas ad času svaje asobnyja, konfesyjanalna-pravasłaŭnyja, časapisi, jak „Сьветач Беларусі", „Царква і Народ", „Праваслаўнае Аб'еднаньне", „Праваслаўная Беларусь" i inš. Ale praca heta nastolki była sezonnaja, što ŭ biełaruskaj pravasłaŭnaj kultury badaj nijakich śladoŭ nie pakinuła. Pryjemnym vyniatkam tut jość vydańnie časapisu „Праваслаўны Беларус" u Varšavie, redaktaram jakoha byŭ Janka Pačopka, a tak-ža pravasłaŭnaja biełaruskaja litaraturnaja praca S. Paŭloviča ŭ Vilni, dziakujučy piaru jakoha vyjšaŭ cely rad biełaruskich pravasłaŭnych knižak.

Rabili i robiać sproby biełaruskaj relihijnaj pracy na vydavieckaj nivie i *unijaty*. Rabotaj hetaj kirujuć polskija jezuity. Praz daŭžejšy čas jany vydavali miesiačnik (hraždankaj) „Да Злучэньня", a ciapier vydajuć tak-ža miesiačnik — łacinkaj! — „Złučeńnie". Rabota heta adnak zaŭsiody da biełaruskaści była niaščyryja i dla relihijnaj kultury biełaruskaha narodu nia pryniesła badaj ničoha.

Padzieł Čechasłavaččyny i novy palityčny ŭkład Eŭropy

Hrozny čas, jaki ŭ minułym tydni tryvožyŭ cely śviet, minuŭ. 29 vieraśnia siol. źjechalisia **pradstaŭniki vialikich dziaržaŭ**: Anhlii, Niamieččyny, Francyi i Italii, pryznali Niamieččynie Sudecki kraj i hetym na ciapier miž saboj pamirylisia. Čechasłavaččyna zhadziłasia Sudety adstupić biaz boju.

Paśla hetaha **polski ŭrad** katehaୄryčna patrebavaŭ ad Čechasłavaččyny pieradačy Polščy terytoryi Šlonsku za rakoj Olzaj, a čechasłavacki ŭrad i na heta zmušany byŭ zhadzicca.

Paśla zaniaćcia vojskam hetych terytoryjaŭ — Sudetaŭ Niemcami, a Šlonsku Palakami, u niekatorych rajonach hetych krainaŭ adbudziecca jašče **plebiscyt** —ahulna-narodnaje hałasavańnie.

Vuhryja tak-ža trebuje ad Čechasłavaččyny pieradačy terytoryi, zasielenaj vuhorcami. Ale jak budzie vyrašany vuhorska-čechasłavacki spor, pakulšto niaviedama.

Takim čynam **padzieł Čechasłavaččyny** ŭžo dakanany. U Čechasłavackaj respublicy ciapier astalisia pobač z Čechami Słavaki i ŭ Zakarpackaj Ukrainie Ukraincy. Jak uparadkujuć svajo žyćcio hetyja narody ŭ Čechasłavackaj respublicy — ciapier zhadać trudna. Adno tolki možna śćvierdzić, što i **Słavaki i Ukraincy** svajho prava na samaaznačeńnie nie zrakajucca i damahajucca šyrokaj aŭtanomii.

Paśla hetaha padziełu Čechasłavaččyny nastupiŭ zusim **novy palityčny ŭkład u Eŭropie**. Francyja apošnimi mižnarodnymi palityčnymi padziejami adharodžana ad palityki dziaržaŭ siaredniaj i ŭschodniaj Eŭropy. Anhlija hetaj čaścinaj Eŭropy mała zacikaŭlena. Voś-ža henaja častka Eŭropy apynułasia ŭ sfery palityčnych upłyvaŭ Niamieččyny i SSSR. Takim čynam usie dziaržavy, što raspałožany ŭ hetaj eŭrapejskaj pałasie, jakija nia mohuć,abo nia chočuć być pad upłyvami SSSR, zmušany paddavacca pad upłyvy Niamieččyny. Słovam, Niamieččyna ŭžo maje amal biez pieraškody palityčnuju sutyčnaść z SSSR. Ad hetaj sutyčnaści ŭ vialikaj miery zaležny los usich dziaržaŭ i narodaŭ, što raspałožany miž Niamieččynaj i SSSR.

I. P.

Prysłany ŭ Redakcyju

Календар Місіонаря на рік 1939. Зладив о. К. Полішко ЧС ВВ—Жовква.

Kalendar bahaty źmiestam i strojna ŭłožany. Znachodziacca ŭ im miž inšym uvahi ab Biełarusach i „Božaje Słova na dzień sv. Jozafata" Ks. Ad. Stankieviča pa-biełarusku i paukrainsku.

Kupić-vypisać možna z Biel. Kniharni „Pahonia", Vilnia, Zavalnaja 1—2. Cana 70 hr.

Na relihijnym froncie

Słova śv. Ajca da Ukraincaŭ. 23 vieraśnia siol. śv Ajciec padčas pryniaćcia 50 ukrainskich klerykaŭ Pap. Ukr. Kalehii skazaŭ pramovu, u jakoj źviarnuŭ uvahu, što spraviadlivy i zdarovy patryjatyzm— heta abaviazak! Ale pradusim — adznačyŭ śv. Ajciec — my pavinny być siabrami adnaje vialikaje Chryścijanskaj Siamji.

Polskija biskupy ab likvidacyi pravasłaŭnych cerkvaŭ. Dziela taho, što ŭ hazetach pajavilisia viestki, byccam likvidacyja pravasłaŭnych cerkvaŭ na terytoryi niekatorych pavietaŭ u Polščy ŭstanoŭlena miž polskim uradam i polskimi biskupami ŭ parazumieńni z Apostalskim Nuncyjem u Varšavie — polskija biskupy na kanferencyi ŭ Čanstachovie śćviardžajuć, što hetaja viestka zusim niazhodna z praŭdaj

Spynieńnie sudovych spraŭ za padziei ŭ Chołmščynie. Hazety padajuć, što sudovyja ŭłady spynili sudovyja spravy, jakija paŭstali z pryčyny likvidacyi pravasłaŭnych cerkvaŭ u Chołmščynie.

„Chryścijanskaja Dumka" razam z miesiačnikam „Z O R K A" dla bieł. dziaciej kaštuje ŭ hod usiaho 3 zał. U składčynu jašče taniej: kali chto na adzin supolny adras źbiareć t r o c h padpiščykaŭ, dyk za try ekzemplary „Chr. D." płacić tak-ža 3 zał., heta znača: kožny padpiščyk z hetaj trojki atrymaje našu hazetu za 1 zał. u hod. Numar konta 63.

Выбарная ардынацыя ў самаўрады

Закон аб выбарах грамадзкіх, валасных і паветавых радных з 16.VIII.1938 г. (Dz. U. Nr. 63, paz. 481).[1]

АДДЗЕЛ I.
Выбары грамадзкіх радных.

Выбарная сыстэма.

Арт. 1. Выбары грамадзкіх радных адбываюцца на аснове агульнага, тайнага і безпасрэднага галасаваньня на прозьвішчы (фаміліі) кандыдатаў, сьпярша належна паданых.

Лік грамадзкіх радных.

Арт. 2. (1) Лік грамадзкіх радных устанаўляецца ў грамадах:

1) да 500 жыхароў — дванаццаць;
2) звыж 500—1000 жыхароў - шаснаццаць;
3) звыж 1000—1500 жыхароў — дваццаць;
4) звыж 1500—2000 жыхароў — дваццаць чатыры;
5) звыж 2000 жыхароў — трыццаць.

(2) Лік жыхароў устанаўляецца паводле запісаў насельніцтва, якое вядзе валасьць (гміна).

Права выбіраньня.

Арт. 3. (1) Выбіраць мае права кожны польскі грамадзянін бяз розьніцы плоці, які мае права выбіраць у Сойм і прабывае на тэрыторыі грамады найменш год прад аб'яўленьнем выбараў.

(2) Вымога аднагодняга прабываньня не адносіцца да:

1) прабываючых на тэрыторыі грамады дзень прад аб'яўленьнем выбараў уласьнікаў або ўладароў нярухомай маемасьці, паложанай на тэрыторыі грамады;
2) умысловых і фізычных працаўнікоў, не залежна ад роду і характару выконыванай працы, што стаяць у службовых адносінах да дзяржаўнай або публічна-праўнай інстытуцыі, жаўнераў сталай вайсковай службы, сьвецкага і законнага духавенства,—калі гэтыя асобы спаўняюць свае чыннасьці на тэрыторыі грамады і пасяліліся на тэй тэрыторыі дзень прад аб'яўленьнем выбараў;

1) Гэты закон аб выбарах радных у самаўрадавыя грамады абавязуе на цэлай тэрыторыі Польскай Рэчыпаспалітай.

Z hazet

Adryžka vialikarasiejskaha imperyjalizmu.

Niadaŭna pajaviłasia ŭ pradažy davoli cikavaja svaimi imperyjalistyčna-šovinistyčnymi vyvadami rasiejskaja brašurka „*Anšlus i my*“ (Biełhrad 1938) V. V. Šulhina. U hetaj brašurcy V. V. Šulhin, z nahody dałučenia Aŭstryi da Niamieččy, čakaje złučeńnia na ŭschodzie Eŭropy słavianskich narodaŭ u adzin „*russkij*“ narod. Pry hetym V.V. Šulhin adznačaje z imperyjalistyčna-šovinistyčnym razhonam, što praces hetaha złučeńnia zakončany ŭžo ŭ XVII. stahodździ ahulna słavianskaj malitvaj: „*Bože utvierdzi! Bože sochrani!*.. *Daby my vsie jediny byli*,“ što maje aznačać toje-ž, što i niamiecka-hitleraŭskaje: „*Ein Volk! Ein Reich! Ein Führer!*“—adzin narod, adna dziaržava, adzin pavadyr.

Hetak złučyŭšy „zadnim čysłom“ Biełarusaŭ, Ukraincaŭ i Vialikarusaŭ u adzin „*russkij*“ narod, V. V. Šulhin paŭtaraje balšavicka-rasiejskaje ćvierdžańnie, što adasableńnie Biełarusaŭ i Ukraincaŭ ad adzinaha „russkaha“ narodu i ich imknieńnie da palityčnaj samastojnaści,—heta vykonvańnie čužych palityčnych planaŭ dziela padziełu Rasiei — hetaha ahulnaha sucelnaha „russkaha“ narodu.

Vyvady V. V. Šulhina bolš čym naiŭnyja, bo supiarečnyja i z abjektyŭnym śćvierdžańniem navuki i z palityčnaj sapraŭdnaściaj.

Z.

Лісты

Няма чым хваліцца

Ласіца, Пастаўскі пав. За прыкладам мінулых гадоў у канцы траўня ў нашай гміне сьвяткавалася сьвята моладзі, злучанае са сьвятам песьні людовай. Праграма гэтага сьвята прыгожа выглядала. У царкве адбылася Служба Божая, а пасьля адбываліся розныя спорты і на канец песьні школьных дзяцей і танцы. Песьні пяяліся толькі польскія.

Адна із школ нашае гміны была непрызваітай: усе дзеці да ігры былі апрануты ў кабарэтовыя вопраткі да кабарэтовага танца, паказываючы перад старэйшымі і бацькамі голыя часьці цела.

„Найлепшы“ папіс зрабілі многія з моладзі, якія прыйшлі на гэта сьвята моладзі п'яныя і з нажамі. Паліцыя мела ня мала хлопату адбіраць нажы і адпраўляць хлапцоў дамоў. У гэты дзень выпіта ў нас каля 100 л. гарэлкі!

Гэткая ў нас „культура“!

Прысутны.

Слабая беларуская сьведамасьць.

Чэрэса, Браслаўскага пав. З усіх куткоў нашай старонкі падаюцца весткі аб сялянскім жыцьці, аб яго горы і радасьцях. З нашага-ж кутка ня чуваць ніякага голасу, усё тут перажываецца цішком. Сьведамасьць беларуская тут слабая і беларуская газэта і кніжка рэдка спатыкаюцца. Некаторыя выпісываюць беларускія газэты, але часапісы гэтыя трапляюць на ўсякія перашкоды і не заўсёды даходзяць да рук падпішчыкаў. — Некаторыя-ж дык проста баяцца набыць сваю беларускую газэту, каб ня мець якой няпрыятнасьці і лішняга клопату. І вось дзеля гэтага жыцьцё тут зьяўляецца троха глухаватым, але гэта не даказывае, што тут беларусы маюць перарадзіцца на якіх іншых людзей. Не, яны тут цьвёрда трымаюцца сваіх даўных звычаяў і сваей роднай беларускай мовы. *П. С.*

3) сям'і асоб, абазначаных у пкт 2, што прабываюць разам у гаспадарскай супольнасьці.

Паясьненьне: 1) „польскі грамадзянін“ — гэта ня значыць, што даная асоба мае быць польскай нацыянальнасьці; гэта абазначае, што даная асоба мае быць прыналежнай да польскай дзяржавы.

2) „бяз розьніцы плоці“ — гэта абазначае, што маюць права ў выбарах і мужчыны і жанчыны.

3) „права выбіраць у сойм“ — абазначае, што трэба мець поўныя 24 гады жыцьця.

Права выбарнасьці.

Арт. 4. Права быць выбраным мае кожны грамадзянін, які мае права выбіраць, катораму за дзень прад аб'яўленьнем выбараў скончылася 27 гадоў.

Выбарчыя вокругі.

Арт. 5. (1) Грамада можа тварыць адзін або некалькі выбарчых акругоў.

(2) Кожны выбарчы вокруг павінен тварыць адну безпрарыўную тэрыторыяльную цэласьць.

(3) Падзел на выбарчыя вокругі праводзіць паветавы стараста прад аб'яўленьнем выбараў, устанаўляючы для кожнага вокругу лік мандатаў залежна ад ліку насяленьня.

(4) Лік жыхароў у вокрузе ўстанаўляецца паводле валаснога сьпісу насяленьня.

(5) У грамадзе, падзеленай на выбарчыя вокругі, ня можа прыпадаць на адзін вокруг менш, як 2 мандаты.

Аб'яўленьне выбараў.

Арт. 6. (1) Аб'яўляе выбары паветавы стараста, устанаўляючы дзень аб'яўленьня выбараў і дзень галасаваньня.

(2) Дзень галасаваньня ня можа прыпадаць у час земляробскіх у полі работ і ў час урачыстых сьвят.

Арт. 7. (1) Надзор над выбарчымі чыннасьцямі праводзіць тая ўлада, якая аб'яўляе выбары.

(2) Надзор дае права трэбаваць выясьненьняў, касаваньня супярэчных з законам пастановаў выбарчых камісіяў або пастановаў старшыні камісіі, а так-жа касаваць або трэбаваць скасаваньня дагледжаных пахібаў.

(д. б.).

Przesyłka opłacona ryczałtem

Z USIAHO ŚVIETU

Prociŭpolskaje vystupleńnie ŭ francuskim parlamancie. Nadoviačy, jak padaje PAT, u francuskim parlamancie deputat Bergery ŭ svajej pramovie, pachvalajučy palityku francuskaha ŭradu, dakazvaŭ, što da prablemy, jakaja patrabuje jašče ŭ Eŭropie vyrašeńnia, naležać pobač spravy hišpanskaj i spravy syrcovaj, tak-ža i sprava Pamora z Hdanskam.

U hetym časie henaj pramovy deputata Bergery ambasadar Polskaj Rečypaspalitaj demanstracyjna vyjšaŭ z dyplomatyčnaj ložy.

Samaaznačeńnie Słavakaŭ. Hetymi dniami Słavaki ŭ Čechasłavaččynie asiahnuli ŭžo i farmalna svajo nacyjanalna-palityčnaje samaaznačeńnie. U pieršych dniach h. m. słavackaja narodnaja (aŭtanamičnaja) partyja praz svajho siabru ministra Čermaka daručyła prezydentu Čechasłavaččyny ultimatum, kab čechasłavacki ŭrad u praciahu 24 hadzin pieradaŭ vykanaŭčuju ŭładu ŭ Słavakii tym asobam, jakich pradstavić słavackaja narodnaja partyja. Paśla hetaha paŭstaŭ słavacki narodny ŭrad zarhanizavany z piacioch ministraŭ, jaki abyjmaje ŭładu ŭ Słavakii.

Adstaŭka d-ra Beneša z prezydenckaha pasadu Čechasłavaččyny. Prezydent Čechasłavaččyny dr. Beneš, jaki pieranios najciažejšyja dni losu dasiulešniaj čechasłavackaj respubliki, hetymi dniami padaŭsia ŭ adstaŭku. Novaha prezydenta budzie vybirać narodnaje sabrańnie—sojm i senat.

Sprava Zakarpackaj Ukrainy. U časie padziełu dasiulešniaj čechasłavackaj respubliki rasšyryłasia i zaktyvizavałasia taksama i sprava Zakarpackaj Ukrainy. Tamašnija ukraincy, stojačy na pryncypie samaaznačeńnia narodaŭ, zdaŭnych damajucca aŭtanomii. Ciapier hetaje damahańnie jašče bolš uzmahłosia. Jak padaje ukrainskaja presa za „Ukbiuro ŭ Londanie", Ukraincy ŭ Anhlii padali ab Zakarpackaj Ukrainie memaryjał u anhielskaje ministerstva zahraničnych spraŭ, dzie im zapeŭnili, što ŭ mižnarodnaj palitycy adnosna Čechasłavaččyny biarecca pad uvahu i sprava Zakarpackaj Ukrainy.

Likvidacyja hišpanskaj vajny. U źviazku parazumieńnia vialikadziaržaŭ—Anhlii, Francyi, Niamieččyny i Italii, zapačatkavana likvidacyja vajny ŭ Hišpanii. Italija zhadziłasia adklikać z Hišpanii svaich „dabravolcaŭ" z hišpanskaj armii hien. Franko, a hetym samym zhadžajecca i na spynieńnie hišpanskaj vajny. Zhadžajucca na heta i druhija dziaržavy, zainterasavanyja hišpanskaj vajnoj.

Biazsille SSSR. Vializarnaja rasiejskaja imperyja — SSSR pad uładaj balšavikoŭ pastupova zyjšła ŭ palityčnym śviecie da małaznačnaj dziaržavy ŭ Eŭropie. Hetaje biazsille Savietaŭ asabliva vyjaviłasia padčas apošnich eŭrapejskich padziejaŭ, jakija adbylisia biaz učaścia savieckich pradstaŭnikoŭ i biaz uvahi na zhodu SSSR. A treba viedać, što Saviety daŭno zaklučyli sajuz z Čechasłavaččynaj, zabaviazalisia baranić jaje całaści i ŭ patrebie dać joj militarnuju pomač. Treba viedać i toje, što padzieł Čechasłavaččyny mocna ŭdaraje nia tolki ŭ pavahu Savietaŭ, ale pasredna i ŭ palityčnyja intaresy SSSR. Tymčasam saviecki ŭrad padčas hetaj eŭrapejskaj bury ad strachu zaniamieŭ i ŭvieś čas maŭčaŭ, jak vady ŭ rot nabraŭšy. Heta vymoŭna vyjaŭlaje, što balšaviki sami čujuć svajo biazsille ŭ SSSR.

Vilenskaja chronika.

Pamior M. Zdziechoŭski. 5.X pamior u Vilni viedamy polski vučony, b. rektar Vilenskaha Universytetu, praf. M. Zdziechoŭski.

Spynieńnie „Przeglądu Wileńskiego". Nadoviačy vyjšaŭ čarhovy № 4-5 „Przeglądu Wileńskiego" z 6 h. m., u katorym redaktar i vydaviec hetaha časapisu hram. Ludvik Abramovič padaje da viedama, što „Przegląd Wileński", jaki vychodziŭ ad 1912 h., dalej vychodzić nia budzie.

Biezraboćcie ŭ Vilni apošnim časam pavialičyłasia na 50 asob.

Roznaje

Cyhanskaja Biblija. Cyhanoŭ na śviecie kolkidziesiat tysiač. Litaratury svajej blizka nia majuć saŭsim. Vyvodziacca cyhany z Vuhryi i mova ichniaja padobnaja da vuhorskaj. Adnak znajšlisia spahadnyja ludzi, što niadaŭna pierałažyli na cyhanskuju movu Bibliju, h. zn. Śv. Piśmo. Kali pieršy raz stali čytać cyhanom ichniuju Bibliju, dyk šmat chto z radaści i ŭzrušańnia płakaŭ. A inšyja plaskali ŭ dałońki i puskalisia ŭ skoki. Hetaja ŭračystaść adbyłasia ŭ Juhasłavii pad Bełhradam u małoj carkoŭcy.

19.000 pažaraŭ u Polščy. Hazety pišuć, što lik pažaraŭ što-hod pavialičyvajecca i dachodzić da takoha žudasnaha liku. U 1936 h. było 19.600 pažaraŭ, a straty da 60 miljonaŭ zł. Vialikaja časć hetych pažaraŭ zdarajecca ŭ našaj staroncy, a jość miascy (jak m. Halšany), dzie chaty harać čuć nia štohod!

Hdzie-ž pryčyna? — nieaściarožnaść, dziciačaja hulnia (i papiarosy), padpaleńnie, piaruny, niadbałaść u budoŭli i h. d. — Jak ratavacca? Kali ŭžo „piatuch" na strasie, ratavacca pozna. Treba zahadzia dbać ab budoŭlu, ab kominy. Pilnavać i vučyć adpaviednia dziaciej. Stavić hramaadvody. Zapisyvacca da pažarnych kamandaŭ. Pomnim, što „ściarožonaha j Boh ścieraže"!

Zamiest zvyžki — źnižka cany zboža. Paśla žniva ceny zboža pačali apadać. Hučna reklamavany zakon, što mieŭ paddziaržać canu, abkładajučy nałoham muku i krupy, ničoha nie pamoh. U žniŭni płacili za miašok 100 klh. pšanicy 24 zł. — ciapier płaciać 18 zł., a žyta z 17 zł. apała da 13 zł.

Paraŭnańnie cenaŭ. Ciapierašnija ceny zboža ŭ paraŭnańni z cenami ŭ 1928 h. nižejšyja na 52 prac., a ceny inšych ziemlarobskich praduktaŭ — na 60 prac. Ceny pramysłovych tavaraŭ u paraŭnańni z cenami tahočasnymi nižejšyja ciapier tolki na 30 prac.

Paštovaja skrynka

P. S. Novuju ad Vas „porcyju" atrymali, dziakujem, vieršy pastarajemsia nadrukavać u „Zorcy", a z viestak karystajem u „Dumcy". № 24 „Chr. D." pasyłajem likam čatyry ekzemplary. Jak tolki Vam zhinie, dyk adrazu składajcie reklamacyju.

A. B. Nie atrymali, dyk i nia vysłali.

V. D. Mo' pažniej i skarystajem, ciapier hetkaha matarjału majem.

Ch. T. Mo' skarystajem u nastupnym numary.

C. K. U nas hetkaj knižki niama.

V. A. Atrymali, dziakujem, drukujem, čakajem bolš.

J. F. Dziakujem za viestku, karystajem.

K. B. Skarystajem u nastupnym numary.

M. N. „Chr. D." Vam pasyłajem. Ci akuratna atrymlivajecie?

„Chr. Dumka" vychodzić: 1, 10 i 20 kožnaha miesiaca.
Padpiska na hod — 3 zł., na paŭhodu — 1 zł. 50 hr., na try miesiacy — 75 hr. Cana asobnaha numaru — 10 hrašoŭ.
Adrys Redakcyi i Administracyi: Vilnia (Wilno), Zavalnaja vul. № 1—2.
Adkazny redaktar V. JERMAŁKOVIČ — Vydaviec KS. AD. STANKIEVIČ
Biełaruskaja Drukarnia im. Fr. Skaryny, Vilnia, Zavalnaja vul. № 1.